



ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 26 sierpnia 2019 r.

Pozycja 157

POSTANOWIENIE z dnia 27 stycznia 2019 r. Sygn. akt Ts 76/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej K.J. z 4 maja 2018 r. w sprawie zgodności:

- 1) art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) z art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5, art. 77 ust 1 i 2, art. 77 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 oraz art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 117³ ustawy, o której mowa w punkcie pierwszym, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 10 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W sporządzonej przez radcę prawnego i wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 4 maja 2018 r. (data nadania) skardze konstytucyjnej K.J. (dalej: skarżąca) zarzuciła niezgodność:

- 1) art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5, art. 77 ust 1 i 2, art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 oraz art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 117³ k.p.c. z art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 10 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji.

Skarga została złożona w związku z następującą sprawą.

Skarżąca – świadek w postępowaniu osób trzecich, w sprawie o sygn. akt [...] – złożyła 24 marca 2016 r. wniosek o zwrot kosztów dojazdu z T. do Ż. Postanowieniem z 5 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Ż. (dalej: SR lub Sąd Rejonowy) oddalił ten wniosek. Następnie Sąd

Okręgowy w B. II Wydział Cywilny Odwoławczy, postanowieniem z 24 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie sądu II instancji), oddalił zażalenie. Od postanowienia sądu II instancji nie został wniesiony żaden nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Oddalenie zażalenia stanowiło bezpośrednią przyczynę złożenia przez skarżącą do SR wniosku o ustanowienie pełnomocnika procesowego do sporządzenia skargi konstytucyjnej.

Wniosek został rozpatrzony pozytywnie, jednak ustanowiony z urzędu pełnomocnik odmówił wniesienia skargi konstytucyjnej, korzystając z uprawnienia zawartego w art. 118 § 5 k.p.c. oraz wskazując, iż w świetle przepisów ustawy orzeczenie SR jest zgodne z prawem.

Zgodnie z art. 118 § 6 k.p.c. skarżąca wniosła o zmianę ustanowionego pełnomocnika i stwierdzenie nierzetelności opinii, podnosząc, że przedmiotem skargi konstytucyjnej nie jest zbadanie orzeczenia w świetle norm ustawy, ale zbadanie zgodności ustawy z Konstytucją. Sąd zobowiązał ustanowionego w sprawie pełnomocnika do udzielenia odpowiedzi, który jednak stwierdził, iż nie widzi podstaw do zmiany treści opinii. Zdaniem pełnomocnika wymagałoby to dalszych czynności w sprawie, co jest niemożliwe albowiem zakończył on swoją działalność (powołany został również likwidator kancelarii). Podkreślono też w odpowiedzi, że opinia została złożona w terminie i jest wiążąca dla sądu.

Postanowieniem z 9 października 2017 r., (sygn. akt [...]) SR oddalił wniosek o stwierdzenie nierzetelności opinii oraz odrzucił wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia o odmowie zmiany pełnomocnika. Postanowienie to zostało doręczone skarżącej 9 listopada 2017 r.

Skarżąca twierdzi, że – wskutek złożenia alternatywnego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej po oddaleniu pierwszego wniosku o zmianę pełnomocnika – nie uchybiła terminowi określonemu w art. 77 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072).

Sąd Rejonowy w T., pismem z 19 grudnia 2017 r. (sygn. akt [...]) zobowiązał skarżącą do usunięcia braków formalnych wniosku o ustanowienie pełnomocnika do wniesienia skargi konstytucyjnej. W wyniku uwzględnienia treści pisma skarżącej z 2 stycznia 2018 r. Sąd Rejonowy pozytywnie rozpatrzył wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Nastąpiło to mocą postanowienia z 17 stycznia 2018 r. (sygn. akt [...]). Ustanowiony w sprawie pełnomocnik został poinformowany o umocowaniu listem poleconym doręczonym 26 marca 2018 r.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę konstytucyjną w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

2. Trybunał przypomina, że przedmiotem skargi mogą być jedynie przepisy odpowiadające podwójnej kwalifikacji – prowadzące do naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego i jednocześnie będące podstawą ostatecznego orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej, wydanego w indywidualnej sprawie skarżącego. Zasadnicze znaczenie ma więc w tym stanie rzeczy to, by na podstawie zakwestionowanego w skardze przepisu zapadło ostateczne orzeczenie, którego skutkiem jest naruszenie konstytucyjnej wolności lub prawa skarżącego (zob. np. postanowienia z: 22 lutego 2001 r., sygn. Ts 193/00, OTK ZU

nr 3/2001, poz. 77 oraz 2 kwietnia 2003 r., sygn. Ts 193/02, OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 145). W rozpoznawanej sprawie wymóg ten nie został spełniony.

3. Zgodnie z art. 117³ k.p.c., sąd, po ustanowieniu pełnomocnika z urzędu, zwraca się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego. Natomiast art. 118 § 5 k.p.c. stanowi, że jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w związku z postępowaniem kasacyjnym lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie stwierdza podstaw do wniesienia skargi, jest obowiązany niezwłocznie, nie później niż w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia go o wyznaczeniu zawiadomić o tym na piśmie stronę oraz sąd. Do zawiadomienia adwokat lub radca prawny dołącza sporządzoną przez siebie opinię o braku podstaw do wniesienia skargi.

Orzeczeniami wskazanymi przez skarżącą – jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji – są: postanowienie Sądu Okręgowego w B. II Wydział Cywilny (dalej: SO lub Sąd Okręgowy) z 24 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]) oraz postanowienie Sądu Rejonowego w T. I Wydział Cywilny (dalej: SR lub Sąd Rejonowy) z 9 października 2017 r. (sygn. akt [...]).

Odnosząc się do postanowienia Sądu Okręgowego, Trybunał stwierdza, że orzekł on o niedochowaniu przez skarżącą terminu na złożenie żądania zwrotu kosztów stawieństwa przez świadka, a zatem brakuje związku między tym orzeczeniem a zaskarżonymi przepisami. Sąd Okręgowy nie orzekał w sprawie ustanowienia ani wyznaczenia adwokata lub radcy prawnego. W związku z tym ani art. 117³ k.p.c. (regulujący jego wyznaczenie przez właściwą okręgową radę adwokacką lub okręgową izbę radców prawnych), ani art. 118 § 5 k.p.c. (regulujący kwestię sporządzania opinii o braku podstaw do wniesienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia) nie były podstawą prawną postanowienia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK).

Analiza postanowienia Sądu Rejonowego (sygn. akt [...]) pozwala na stwierdzenie, że skarżąca błędnie rozumie pojęcie przymusu adwokackiego. Trybunał przypomina zatem, jaka jest rola procesowa profesjonalnych pełnomocników w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną. Przymus adwokacko-radcowski został wprowadzony w interesie skarżącego (por. postanowienia z: 25 października 2000 r., sygn. Ts 24/00, OTK ZU nr 7/2000, poz. 268 oraz 15 lipca 2004 r., sygn. Ts 11/04, OTK ZU nr 3/B/2004, poz. 206). U podstaw jego wprowadzenia znajduje się, obok nadzwyczajnego charakteru tego środka jako instrumentu ochrony praw i wolności konstytucyjnych, przede wszystkim dążenie do zapewnienia prawidłowego sformułowania skargi konstytucyjnej i uczynienia jej środkiem zdolnym do wszczęcia postępowania wstępnego przed Trybunałem Konstytucyjnym, a równocześnie chęć ograniczenia spraw, w których skarga byłaby środkiem przedwczesnym, zbędnym lub niedopuszczalnym z punktu widzenia ochrony interesów osób ją składających (postanowienie z 30 czerwca 2010 r., sygn. Ts 270/08, OTK ZU nr 3/B/2010, poz. 183). Trybunał przypomina, że zadaniem pełnomocnika ustanowionego z urzędu nie jest – jak sugeruje skarżąca – sporządzenie określonego pisma procesowego, lecz udzielenie stronie profesjonalnej pomocy prawnej, która może obejmować zarówno sporządzenie takiego środka, jak i wyjaśnienie przyczyn, które – zdaniem pełnomocnika – przemawiają przeciwko temu. Przygotowywana przez pełnomocnika opinia jest formą udzielenia skarżącemu bezpłatnej pomocy prawnej przyznanej mu z urzędu. Nie wyklucza ona natomiast skorzystania z pomocy adwokata z wyboru i wniesienia przez niego skargi w sprawie skarżącego (postanowienia z: 8 października i 18 grudnia 2014 r., sygn. Ts 209/14, OTK ZU nr 6/B/2014, poz. 631 i 632).

Powyższe okoliczności, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK stanowią podstawę odmowy nadania skardze dalszego biegu.

Wadliwe formalnie jest także określenie podstawy rozpatrywanej skargi konstytucyjnej.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie zwracał uwagę na to, że – zgodnie z przyjętą w prawie polskim koncepcją postępowania skargowego przed Trybunałem Konstytucyjnym – kontrola zakwestionowanych przepisów jest realizowana wyłącznie w odniesieniu do tzw. wzorca konstytucyjnego wskazanego przez skarżącego. Wzorcem tym nie może być każdy przepis Konstytucji, ale tylko ten, który normuje określoną wolność lub określone prawo (podmiotowe). Z tego względu, określenie wzorca konstytucyjnego w skardze konstytucyjnej ma istotne znaczenie materialnoprawne i procesowe. Brzmienie końcowej części art. 79 ust. 1 Konstytucji uzasadnia tezę, że wzorcem konstytucyjnym może być przepis będący podstawą tych wolności lub praw, które były przedmiotem ostatecznego rozstrzygnięcia wydanego w sprawie skarżącej. W świetle przyjętej w prawie polskim regulacji skargi konstytucyjnej konieczne jest więc, – po pierwsze – wyraźne wskazanie wolności lub prawa, które zostały naruszone, i sposobu tego naruszenia, po drugie – wykazanie, że osoba wnosząca skargę jest podmiotem danej wolności lub danego prawa, a po trzecie – że ta wolność lub to prawo mają rangę konstytucyjną, tzn. że ich podstawą jest przepis konstytucyjny (zob. postanowienie z 24 stycznia 2006 r., sygn. SK 44/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 12).

Trybunał ustalił, że w orzeczeniu, w związku z którym wniesiono skargę konstytucyjną, sąd nie rozstrzygał ani o prawie do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), ani o prawie do wynagrodzenia szkody, jaka została wyrządzona skarżącej przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej (art. 77 ust. 1 Konstytucji). Ponadto, skarżąca wskazuje jako wzorce kontroli przepisy Konstytucji, które same w sobie nie tworzą żadnych praw podmiotowych: art. 2, art. 10 Konstytucji i art. 190 ust. 5 Konstytucji. Między tymi przepisami Konstytucji a zakwestionowanymi art. 118 § 5 i art. 117³ k.p.c. oraz treścią postanowienia SO w B. z 24 stycznia 2017 r. brak związku wymaganego przez art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.